

25. MUZIČKI BIENNALE ZAGREB – TRAGOM EKTRANIZACIJE ORSONA WELLESA KAFKINA ROMANA PROCES U ZAGREBU 1962.

Proces-muzika – poseban projekt 25. MBZ-a

Razgovor s voditeljem projekta u koprodukciji s Multimedijalnim institutom MAMA Petrom Milatom

Najnovije dosege elektroničkog zvukolika u sklopu 25. MBZ-a riječju je potkrijepio trodnevni poslijepodnevni simpozij s temom *Proces-muzika*, u koprodukciji MBZ-a i Multimedijalnog instituta. U tri poslijepodnevna termina (18 – 20. travnja) od 17:00 sati u dvorani Muzeja Mimara slušaonice eksperimentalne elektroničke glazbe pratila su uvodna predavanja tri svjetski istaknuta filozofa, koji su u razmatranjima krenuli od motiva iz Kafkina *Procesa* i Wellesove ekranizacije toga djela realizirane 1962. upravo u Zagrebu.

Sudionici projekta bili su: u subotu, 18. travnja, filozof i muzikolog Peter Szendy (Francuska) te glazbenik Stephan Matieu (Njemačka); u nedjelju, 19. travnja, filozof, teoretičar kulture, filmski kritičar i psihoanalitičar Mladen Dolar (Slovenija) te glazbenik Thomas Köner (Njemačka); u ponedjeljak, 20. travnja, filozof Alexander García Düttman (Njemačka) i glazbenik Alessandro Bosetti (Italija).

Za početak, kako to da je Orson Welles za ekranizaciju Kafkina romana 1962. odabrao upravo Zagreb?

To je komplementarno ključnom pitanju o osnivanju Muzičkog biennala na koje se uvijek vraća osnivač Milko Kelemen, a vezano je za specifičan položaj Jugoslavije – i osobito Zagreba – u to doba, između dva suprotstavljena politička bloka. Kao što Welles nije mogao snimati svoj film u Pragu, nego u Zagrebu i u Parizu, tako ni Biennale 60-ih godina nije mogao nastati nigdje drugdje nego u centrima srednjoistočne Europe, gdje nije bila moguća slobodna ekspresija ni umjetničko povezivanje zemalja suprotstavljenih blokova. Ta analogija bila nam je tematski vrlo intrigantna.

Stefan Matieu

MBZ i Multimedijalni Institut već tradicionalno ostvaruju zajedničke projekte. Kako se *Proces-muzika* nastavio na tu tradiciju?

Kako smo 2003. imali simpozij, 2005. niz komornih avangardnih koncerata u Gavelli i KSET-u, a 2007. ciklus kasnonoćnih koncerata elektroničke glazbe u SC-u, ovaj smo put željeli napraviti nešto drukčije, što će opet biti istodobno umjetnički i intelektualno izazovno. Forma jukstapozicije glazbe i filozofije činila nam se intrigantna. Često su me razni teoretičari i umjetnici pitali kako to da je tako veliki umjetnik za ekranizaciju svog filma odabrao upravo Zagreb. To nije baš uobičajeno, da se uz naš grad vezuju dva tako značajna umjetnička imena kao što su Welles i Kafka. Željeli smo pokazati zašto je to bio Zagreb, zašto je to bio film te kakve to ima veze s Muzičkim biennialom te njegovom ovogodišnjom temom *umjetnost-politika*. Sudionicima smo dali propozicije da pokušaju što više odgovoriti na ta pitanja. Iako su sva djela, odnosno radovi, nastali baš na našu narudžbu, nismo uvjetovali da se filozofi i glazbenici referiraju jedni na druge. Pokušali smo to napraviti u jednoj vrsti montaže, da sučelimo različite medije.

Mladen Dolar

Kako ste odabrali sudionike iz pojedinih područja?

Ekonomično, ne u smislu financija, nego naših kontakata. Bitali smo one s kojima smo već surađivali i znali koliko kvalitetna ostvarenja možemo od njih očekivati. Što se filozofa tiče, Düttmanove smo dvije knjige već preveli na hrvatski i objavili, Petera Szendyja već smo predstavili 2005. u knjizi *Arhipelazi zvuka*, također na MBZ-u, a Mladen Dolar jedan je od najpriznatijih europskih filozofa današnjice, koji se već bavio temom Kafke i filma. Što se tiče glazbenika, sva trojica jasan su izbor s obzirom na intermedijalnu i multimedijalnu umjetnost kojom se bave. To opet nije ni samo film ni samo glazba, nego nešto između.

Koliko su oni uspjeli odgovoriti na zadana pitanja i kako ste zadovoljni s rezultatima?

Jako smo zadovoljni, izazov je bio već sam novi prostor i vrijeme, jer svi su obično naviknuli na kasnonoćne termine i prostore poput KSET-a i SC-a, što je generacijski i estetički uvjetovalo određenu vrstu publike. Ovaj put iskoračili smo u formalniji prostor i poslijepodnevni termin (Mimara, 17 sati) te bili jednako dobro posječeni. Najzadovoljniji sam upravo s načinom na koji su sudionici odgo-

vorili na naše propozicije. Ideja da sami naručimo djela bila je organizacijski skuplja i složenija, jer oni nisu tu predstavljali nešto što su negdje drugdje već izlagali, niti su posjetili Zagreb u sklopu neke turneje, a ta je ekskluziva ispala vrlo dobro. Tiskali smo letak u obliku tri plastična kruga različite veličine, koji su povezani središtem i služe kao neka vrsta orijentacije odnosno dezorijentacije.

Kako biste ukratko opisali zaključke svakog od rada?

Možda je najsloženiji rad zbog kojega smo imali i najviše tehničkih tegoba *Proces* Stefana Matieua sa spinetom (renesansnim klavirom) i starinskim gramofonima i zvučnicima iz dvadesetih godina prošlog stoljeća. Pokušao je svirati klasike elektroničke glazbe na starim glazbalima. Thomas Köner spretno je kombinirao tzv. *dron* zvuk s dvanaest sekundi remiksirane videosnimke Wellesova filma koje su zabilježene baš u Zagrebu. Alessandro Bosetti nastavio je temu u smjeru svoje specifične uporabe ljudskoga glasa. Predavanja filozofa moći će se pročitati u idućem broju časopisa *Frakcija*: Szendy je govorio o mehanizmu destabilizacije unutar Wellesova filma i općenito političke slike umjetnosti u obliku naratorova glasa, Dolar se nastavio na svoje dosadašnje knjige o odnosima glasa, muzike i filma te govorio o vrsti metamorfoze na primjeru Josefa K: kada se budi, budi li se u san ili u javu. Zanimljivo je da se instanca politike i autoriteta javlja u telefonskim pozivima, što također ima veze s glasom i zvukolikom koji nas okružuje. Düttmanovo filozofsko čitanje romana i filma kreće od poimanja života u Kafke.

JANA HALUZA